

Yabancılara Türkçe Öğretimi Konusunda Yayımlanmış Bilimsel Çalışmalar Üzerine Bir İnceleme

A Study on Scientific Research Published on the Subject of Teaching Turkish to Foreigners

Hakan ÖZER¹Sibel TURHAN TUNA²

Özet

“Yabancılara Türkçe öğretimi konusunda Türkçe yayımlanmış bilimsel çalışmaların bibliyografyası ve doktora tezlerinin Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni bağlamında analizi” adlı yüksek lisans tezinden yeniden gözden geçirilip güncellenerek üretilen bu çalışmanın amacı, yabancılara Türkçe öğretimi konusunda 2020 yılına kadarki süreçte Türkçe yayımlanmış bilimsel çalışmaları tespit edip bunların içerik alanlarını belirlemek; doktora tezlerini Ortak Başvuru Metni bağlamında analiz etmektir. Nitel bir çalışma olarak desenlenen bu çalışmada veri toplama yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılmıştır. İki bölümden oluşan bu çalışmanın birinci bölümünde YÖK Tez, çeşitli üniversitelerin ve dergilerin veri tabanlarından 2020 yılına kadar yayımlanmış tezlere, makalelere ve bildirilere ulaşıp bunların içerik alanları belirlenmiş, elde edilen sayısal veriler tablolarla sunulmuştur. Çalışmanın ikinci bölümünde alan yazınında doktora tezi çalışması sayıca fazla olduğundan yıl ve konu sınırlaması getirilmiş, 2013-2019 yılları arasında (2019 dâhil) temel dil becerileri konusunda yayımlanmış 9 doktora tezi Ortak Başvuru Metni bağlamında analiz edilmiştir. Araştırmalar sonucunda, en fazla çalışmanın makale düzeyinde yapıldığı belirlenmiştir. Tüm bilimsel çalışmalar incelendiğinde, konu bazı en fazla çalışmanın materyal geliştirme konusunda yapıldığı belirlenmiştir. Analiz çalışması kapsamında ele alınan doktora tezlerinin Ortak Başvuru Metninin dil öğretim amacına, öğrenci boyutuna, öğretici boyutuna ve ölçme değerlendirme anlayışına uygun hazırlandığı tespit edilmiştir. Son olarak, alanın gelişimine katkısı olabileceği düşünülen önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler

Yabancılara Türkçe öğretimi,
Bilimsel çalışmalar,
Doküman analizi

Abstract

The purpose of the current study produced from the master's thesis entitled “Bibliography of the Scientific Studies Published in Turkish on Teaching Turkish to Foreigners and Analysis of the Doctoral Theses within the Context of the Common European Framework of Reference for Languages” is to determine the scientific studies published in Turkish on teaching Turkish to foreigners up to 2020 and then to analyse their content areas and to analyse the doctoral theses within the context of the Common European Framework of Reference for Languages. In the current study designed as a qualitative study, document analysis was used as the data collection method. In the first part of the current study consisted of two parts, theses, articles and papers published up to 2020 were reached from the Thesis Centre of the Higher Education Council and databases of different universities and journals and then their content areas were determined and the obtained numerical data are presented in tables. In the second part of the study, as there are a lot of doctoral theses in the literature, limitations were set on the topic and time period and thus a total of 9 doctoral theses published in the period between 2013 and 2019 (including 2019) on the topic of language skills were analyzed within the context of Common European Framework of Reference for Languages. As a result, it was determined that the highest number of studies was published as articles. When all the scientific studies were examined, it was found that the highest number of studies was conducted on the topic of materials development. The doctoral theses analyzed were found to focus on the following dimensions of the Common European Framework of Reference for Languages: language teaching, student, teacher and measurement and evaluation. Finally, suggestions thought to contribute to the development of the field were made.

Key Word

Teaching Turkish to Foreigners,
Scientific Studies,
Document Analysis

Atf için: Özer, H., & Turhan Tuna, S. (2020). Yabancılara Türkçe öğretimi konusunda yayımlanmış bilimsel çalışmalar üzerine bir inceleme. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi [MSKU Journal of Education]*, 7(2), 81-98. DOI: 10.21666/muefd.748610

Received: 09.06.2020

Accepted: 16.09.2020

Published: 01.11.2020

¹MEB, Türkçe Öğretmeni, Aydın, hakannef@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-8086-6888

²Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, sibeltuna@mu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3916-5307

Günümüz dünyası için eğitim, ülkelerin birbirlerine üstünlük sağlamasında önemli bir güçtür. Bu nedenle ülkeler küresel çağda askeri gelişimlerine paralel olarak bilim, sanayi, teknoloji, sağlık, dil gibi alanlarda da gelişmeler kaydetmektedirler. Küreselleşmenin belki de en belirgin hissedildiği alan ise dil alanıdır ve bu alandaki gelişmeler, ülkelerin eğitime verdikleri önem derecesinde değişmektedir. Demirel (2016), özellikle 2. Dünya Savaşı'ndan sonraki dönemde bilim ve teknikteki ilerlemelere bağlı olarak gittikçe artan uluslararası ilişkilerin uluslara, ana dilleri dışında ikinci bir dil öğrenmeyi zorunlu hâle getirdiğini, bu ikinci dilin tercihinde de özellikle politik ve ekonomik sebeplerin etkili olduğunu; Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi gibi birçok uluslararası kuruluşa üye olan Türkiye'nin dünya coğrafyasında gerek askeri, gerek politik, gerekse ticari yönden gittikçe artan etkisinin diğer ulusların da Türkçe öğrenmeye ilgi duymasını sağladığını belirtmiştir. Üniversite öğrenimi için Türkiye'ye gelen öğrenciler, diplomatik görevle ülkemizde bulunan yabancılar, ticaretle uğraşan iş adamları, yabancı işçiler, eşleri Türk olanlar, turistik amaçla ülkemize gelen yabancılar Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenmek istemektedirler. Bu nedenle yabancılara Türkçe öğretimi (YTÖ), ülkemizde son zamanlarda önem kazanan bir konudur.

Sınırların yavaş yavaş ortadan kalktığı günümüz dünyasında toplumların birbirleriyle etkileşimde bulunabilmelerinin önündeki en büyük engel dil problemidir. Standart bir dil öğretimini savunan Avrupa Konseyi, hem dil öğretimini sistematik hâle getirmek, hem yabancı dil öğrencilerine yabancı dil öğretiminde yol göstermek, hem de dil öğrenenlerin kendi öğrenme süreçlerini takip edebilmelerine yardımcı olmak için 2001 yılında Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni (DİAOBM)'ni yayımlamıştır. DİAOBM (2009)'nin en genel amacı, Avrupa Konseyi üye ülkeleri arasında politik birlikteliğe ek olarak, özellikle kültürel anlamda daha büyük bir birlik sağlamaktır. Bu amacın gerçekleşmesinin Avrupa'daki zengin dil ve kültür çeşitliliğinin korunması, geliştirilmesi ve geleceğe miras bırakılması, üye ülkeler arasında ortak anlayış geliştirilmesi, iş birliğinin artırılması ve karşılıklı iletişim engellerinin kaldırılması yoluyla mümkün olabileceğini savunmaktadır. Türkiye de, Avrupa Konseyi'ne üye diğer ülkeler gibi, dilini yabancılara öğretmek konusunda DİAOBM'nin bu amaçlarını gerçekleştirilmeye çalışmaktadır.

Günümüzde üniversitelerin bünyesinde Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesiyle ilgili anabilim dalları mevcuttur. Buralarda yüksek lisans ve doktora düzeylerinde çalışmalar yapılmaktadır. Ayrıca yine pek çok üniversitenin bünyesinde Türkçe Öğrenim Merkezleri (TÖMER) mevcuttur; yurt dışında ise Türkçe öğretimi TİKA, Yunus Emre Enstitüsü gibi resmi kurumlar veya özel kuruluşlar aracılığıyla yürütülmektedir.

Alan yazını tarandığında, YTÖ konusunda yayımlanmış bilimsel çalışmaların içerik alanlarını belirlemeye yönelik birkaç çalışma yapıldığı tespit edilmiştir ve bu çalışmalar makale düzeyinde çalışmalardır. Yine alan yazını tarandığında, YTÖ konusunda yayımlanmış doktora tezlerinin DİAOBM'nin benimsediği dil öğretim amacı, öğrenci boyutu, öğretici boyutu ve ölçme değerlendirme anlayışına göre analizinin yapıldığı herhangi bir bilimsel çalışma tespit edilememiştir.

Sonuç olarak, hem YTÖ konusunda Türkçe yayımlanmış bilimsel çalışmaların içerik alanlarına göre geniş kapsamlı sınıflandırıldığı herhangi bir çalışmanın olmaması hem de YTÖ alanında temel dil becerileri konusunda yayımlanmış doktora tezlerinin DİAOBM bağlamında eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirilip analizlerinin yapıldığı herhangi bir bilimsel çalışmanın olmaması bu çalışmayı alan yazınında özgün kılmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, YTÖ konusunda 2020 yılına kadarki süreçte Türkçe yayımlanmış tez, makale ve bildirimleri tespit edip bunların içerik alanlarını belirlemek; 2013 - 2019 yılları arasında (2019 dâhil) temel dil becerileri konusunda Türkçe yayımlanmış doktora tezlerini DİAOBM bağlamında analiz etmektir.

Yöntem

Nitel bir çalışma olarak desenlenen bu çalışmada veri toplama yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2008)'e göre nitel araştırma, "gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, alguların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma"dır (s.39).

Yıldırım ve Şimşek (2008)'e göre doküman incelemesi, “araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar.” (s.187). Yıldırım ve Şimşek (2014)'e göre “dokümanlarda elde edilen verinin mutlaka sayısallaştırılması veya nicelleştirilmesi gerekemeyebilir. Araştırmacı, saptadığı kategoriler ve analiz birimi doğrultusunda yaptığı analizden sonra bulduğu sonuçları rahatlıkla düz yazı şeklinde de rapor edebilir. Bu, araştırmacının bir seçimidir.”

Araştırmanın evrenini YTÖ konusunda 2020 yılına kadarki süreçte yayımlanmış tez, makale ve bildirimler; örneklemini ise bu konuda Türkçe yayımlanmış tez, makale, sözlü ve yazılı bildirimler oluşturmaktadır.

Çalışma kapsamında ilk olarak YTÖ ve DİAOBM konularında literatür taraması yapılmıştır. Google Akademik, YÖK Akademik, YÖK Tez, çeşitli internet siteleri, üniversitelerin ve dergilerin veri tabanlarından bu konularla ilgili 2020 yılına kadarki süreçte Türkçe yayımlanmış tezler, makaleler ve bildirimler yıl sınırlaması olmadan taranmıştır.

Çalışma iki bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde, YTÖ konusunda Türkçe yayımlanmış doktora tezi, yüksek lisans tezi, makale, sözlü bildiri ve tam metin bildirimlerin sayıları tespit edilmiştir. Bu çalışmalar -YTÖ konusunda önceden yayımlanmış içerik alanı tespit çalışmaları da dikkate alınarak- aşağıdaki içerik alanlarına göre sınıflandırılmış, elde edilen sayısal veriler tablolarla sunulmuştur:

1. Temel dil becerileri
  - a. Dinleme becerisi
  - b. Konuşma becerisi
  - c. Okuma becerisi
  - d. Yazma becerisi
  - e. Birden fazla dil becerisini kapsayanlar
2. Dil bilgisi
3. Yabancılara Türkçe öğretiminin çeşitli değişkenleri
  - a. Materyal
  - b. Öğrenici
  - c. Öğretici
  - d. Strateji, yöntem, teknik, yaklaşım
4. Yabancılara Türkçe öğretiminin kültürel boyutu
5. Yabancılara Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunlar
6. Yabancılara Türkçe öğretiminde söz varlığı ve sözcük öğretimi
7. Yabancılara Türkçe öğretiminde teknolojinin yeri
8. Diğer

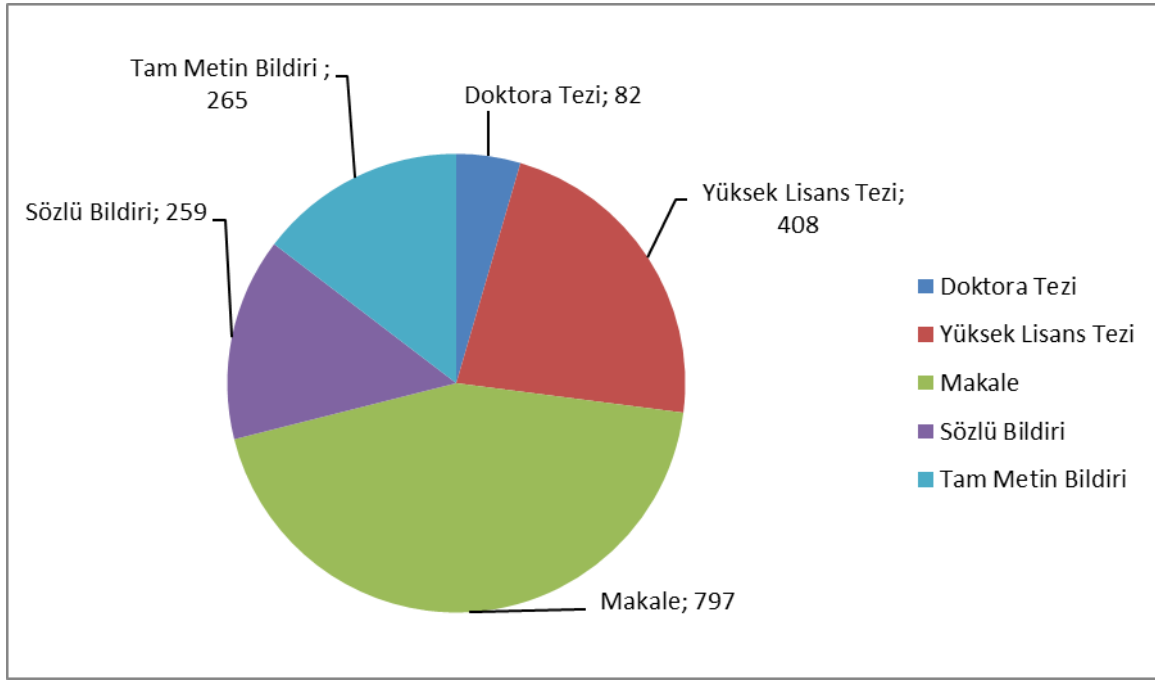
Bibliyografya çalışmaları, ihtiyaç analizi çalışmaları, program geliştirme çalışmaları, YTÖ'nün tarihçesi, ölçme değerlendirme vd. konular sayıca çok fazla tespit edilemediği için “diğer” başlığı altında toplanmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünü oluşturan analiz çalışması için, alan yazınında YTÖ konusunda Türkçe yayımlanmış doktora tezi çalışması sayıca fazla olduğundan öncelikle yıl ve konu sınırlaması getirilmiş; 2013 – 2019 yılları arasında (2019 dâhil) temel dil becerileri konusunda Türkçe yayımlanmış 9 doktora tezinin DİAOBM'nin benimsediği dil öğretim amacına, öğrenici boyutuna, öğretici boyutuna ve ölçme değerlendirme anlayışına uygunluğu analiz edilmiştir. Ayrıca bu tezlerin alan yazını açısından önemi de değerlendirilmiştir.

Bulgular

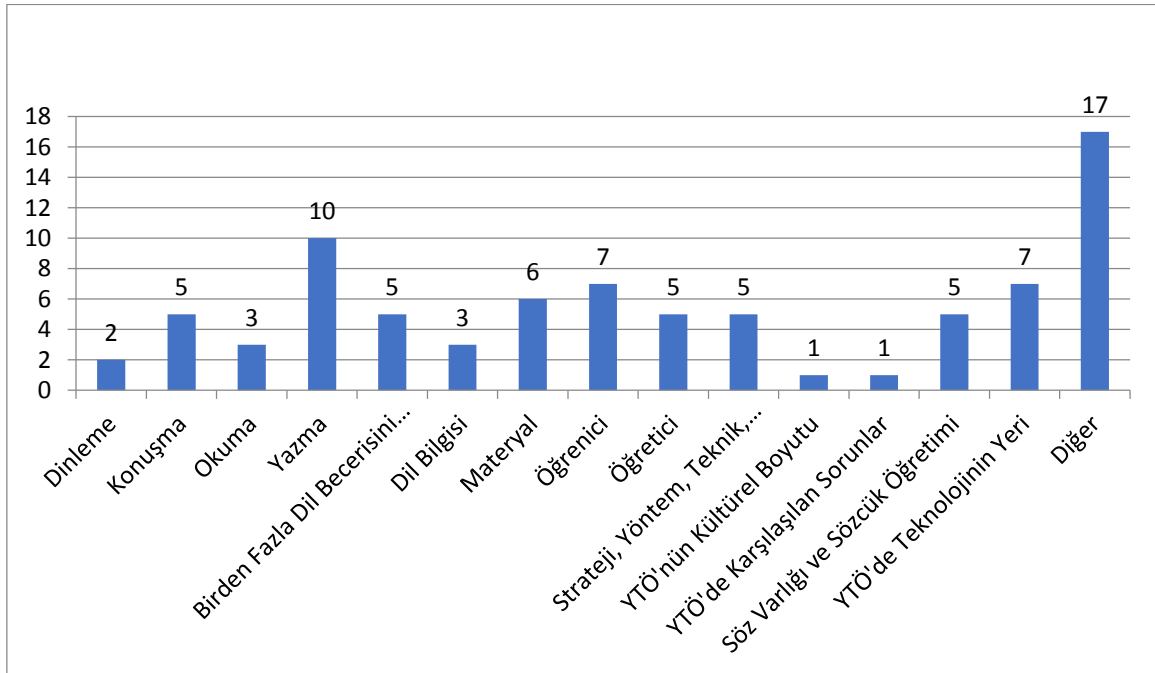
Sayısal Veriler ve İçerik Alanları

Aşağıdaki Şekil 1'de de belirtildiği üzere, araştırmalar sonucunda, YTÖ konusunda yayımlandığı tespit edilen en eski tarihli çalışma 1982 yılına dayandığı için bu tarihten 2020 yılına kadarki süreçte yayımlandığı tespit edilen 82 doktora tezi ve 408 yüksek lisans tezi olmak üzere toplam 490 teze, 797 makaleye, 259 sözlü bildiri ve 265 tam metin bildiri olmak üzere toplam 524 bildiriye; toplamda ise 1811 bilimsel çalışmaya ulaşılmıştır.

Şekil 1. Yabancılara Türkçe Öğretimi Konusunda Yayımlanmış Bilimsel Çalışmaların Sayıları

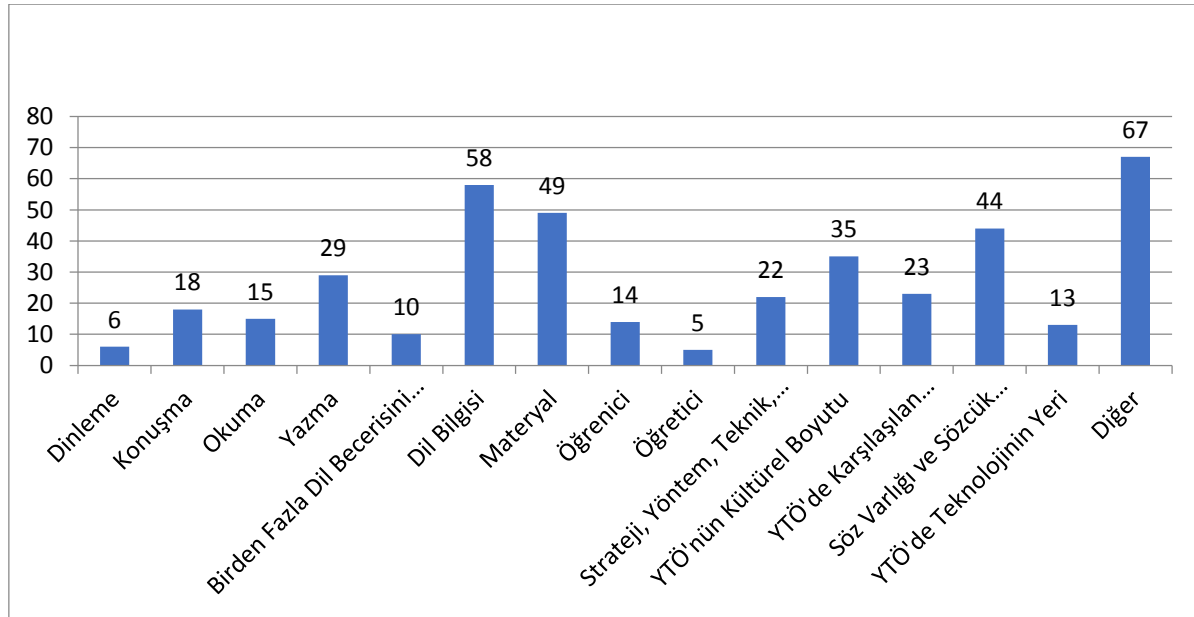
Yayımlanan bilimsel çalışmaların sayılarının yanında, içerik yönünden hangi konu başlıkları etrafında hazırlandıkları da önemlidir. Araştırmalar sonucunda “dinleme becerisi, konuşma becerisi, okuma becerisi, yazma becerisi, birden fazla beceri alanını kapsayanlar, dil bilgisi, materyal, öğrenici, öğretici, strateji-yöntem-teknik-yaklaşımlar, YTÖ’nün kültürel boyutu, YTÖ’de karşılaşılan sorunlar, söz varlığı ve sözcük öğretimi, YTÖ’de teknolojinin yeri, diğer” konu başlıkları içerik alanları olarak belirlenmiştir. “Diğer” başlığı altında bibliyografya çalışmaları, ihtiyaç analizi çalışmaları, program geliştirme çalışmaları, YTÖ’nün tarihçesi, ölçme değerlendirme gibi konular yer almaktadır. Bu çalışmalar sayıca az oldukları için “diğer” başlığı altında değerlendirilmiştir. Tespit edilen bilimsel çalışmaların içerik alanlarına dair bulgular aşağıdaki şekillerde sunulmuştur.

Şekil 2. Yabancılara Türkçe Öğretimi Konusunda Yayımlanmış Doktora Tezlerinin İçerik Alanlarına Göre Dağılımı

Şekil 2’de de belirtildiği üzere, YTÖ konusunda yayımlanmış doktora tezlerinin içerik alanları incelendiğinde temel dil becerilerinden dinleme becerisine yönelik 2 çalışma, konuşma becerisine yönelik 5 çalışma, okuma becerisine yönelik 3 çalışma, yazma becerisine yönelik 10 çalışma, birden fazla dil becerisini kapsayan 5 çalışma, dil bilgisine yönelik 3 çalışma, materyal hazırlama ve geliştirmeye yönelik 6 çalışma, dil öğrencilerine yönelik 7 çalışma, dil öğretmenlerine yönelik 5 çalışma, YTÖ’de strateji, yöntem, teknik ve yaklaşımlarla ilgili 5 çalışma, YTÖ’nün kültürel boyutuna yönelik 1 çalışma, YTÖ’de karşılaşılan sorunlarla ilgili 1 çalışma, söz varlığı ve sözcük öğretimine yönelik 5 çalışma, YTÖ’de teknolojinin yeri konusunda 7 çalışma, diğer başlığı altında yer alan konularla ilgili 17 çalışma tespit edilmiştir. En fazla çalışmanın yazma becerisi (10 çalışma) konusunda yapıldığı, en az çalışmanın ise YTÖ’nün kültürel boyutu (1 çalışma) ve YTÖ’de karşılaşılan sorunlar (1 çalışma) konularında yapıldığı tespit edilmiştir.

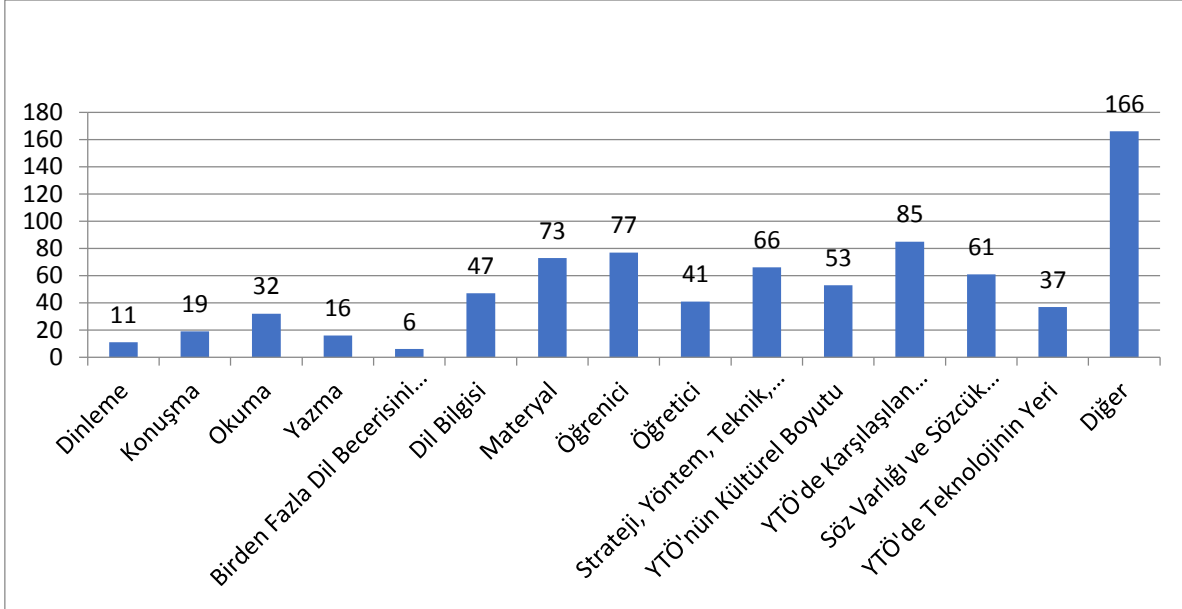
Şekil 3’te de belirtildiği üzere, YTÖ konusunda yayımlanmış yüksek lisans tezlerinin içerik alanları incelendiğinde temel dil becerilerinden dinleme becerisine yönelik 6 çalışma, konuşma becerisine yönelik 18 çalışma, okuma becerisine yönelik 15 çalışma, yazma becerisine yönelik 29 çalışma, birden fazla dil becerisini kapsayan 10 çalışma, dil bilgisine yönelik 58 çalışma, materyal hazırlama ve geliştirmeye yönelik 49 çalışma, dil öğrencilerine yönelik 14 çalışma, dil öğretmenlerine yönelik 5 çalışma, YTÖ’de strateji, yöntem, teknik ve yaklaşımlarla ilgili 22 çalışma, YTÖ’nün kültürel boyutuna yönelik 35 çalışma, YTÖ’de karşılaşılan sorunlarla ilgili 23 çalışma, söz varlığı ve sözcük öğretimine yönelik 44 çalışma, YTÖ’de teknolojinin yeri konusunda 13 çalışma, diğer başlığı altında yer alan konularla ilgili 67 çalışma tespit edilmiştir. En fazla çalışmanın dil bilgisi (58 çalışma), en az çalışmanın ise öğretici (5 çalışma) konusunda yapıldığı tespit edilmiştir. Dil öğretmenleri konusunda yayımlanmış çalışmalar incelendiğinde araştırmacıların YTÖ alanında öğretmen eğitimi, özel alan yeterlilikleri ve sınıf yönetimi konularında dil öğretmenlerinin görüşlerine başvurdukları tespit edilmiştir.

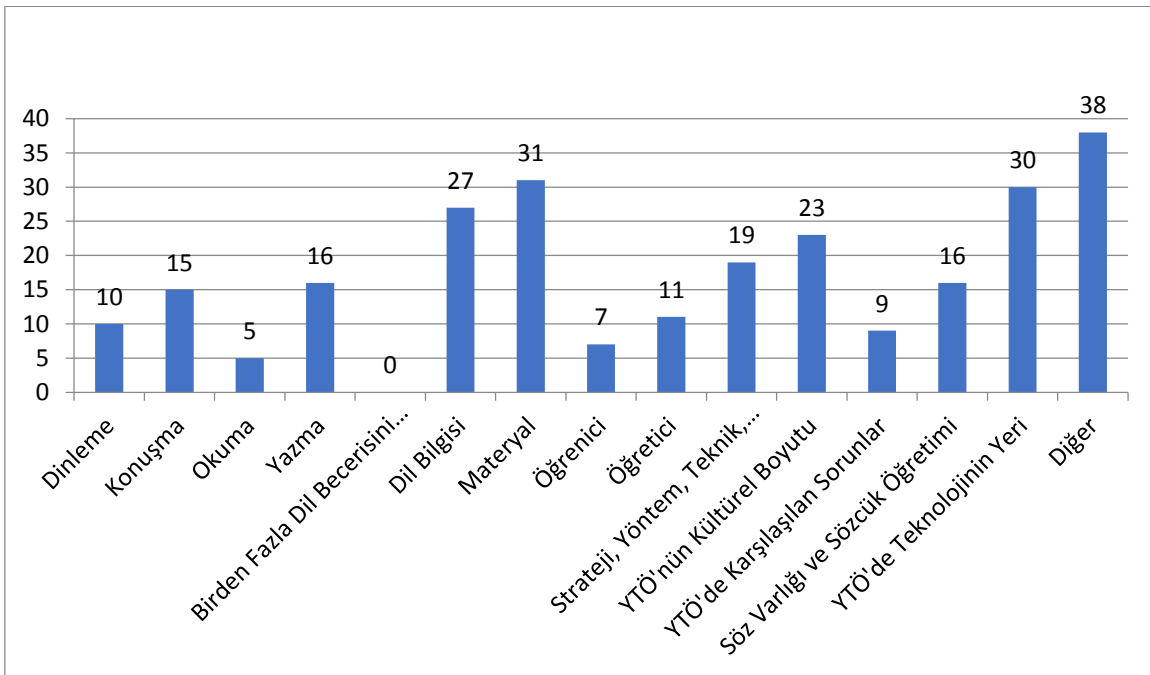
Şekil 3. Yabancılar Türkçe Öğretimi Konusunda Yayımlanmış Doktora Tezlerinin İçerik Alanlarına Göre Dağılımı

Şekil 4’te de belirtildiği üzere, YTÖ konusunda yayımlanmış makalelerin içerik alanları incelendiğinde temel dil becerilerinden dinleme becerisine yönelik 11 çalışma, konuşma becerisine yönelik 19 çalışma, okuma becerisine yönelik 32 çalışma, yazma becerisine yönelik 16 çalışma, birden fazla dil becerisini kapsayan 6 çalışma, dil bilgisine yönelik 47 çalışma, materyal hazırlama ve geliştirmeye yönelik 73 çalışma, dil öğrencilerine yönelik 77 çalışma, dil öğretmenlerine yönelik 41 çalışma, YTÖ’de strateji, yöntem, teknik ve yaklaşımlarla ilgili 66 çalışma, YTÖ’nün kültürel boyutuna yönelik 53 çalışma, YTÖ’de karşılaşılan sorunlarla ilgili 85 çalışma, söz varlığı ve sözcük öğretimine yönelik 61 çalışma, YTÖ’de teknolojinin yeri konusunda 37 çalışma, diğer başlığı altında

yer alan konularla ilgili 166 çalışma tespit edilmiştir. En fazla çalışmanın YTÖ'de karşılaşılan sorunlar (85 çalışma), en az çalışmanın ise birden fazla dil becerisini kapsayanlar (6 çalışma) konusunda yapıldığı tespit edilmiştir. Birden fazla dil becerisini kapsayanlar konusunda yayımlanmış çalışmalar incelendiğinde araştırmacıların genelde okuma-yazma becerilerini ele aldıkları, sadece 1 çalışmada dört temel dil becerisinin birlikte ele alındığı tespit edilmiştir.

Şekil 4. Yabancılara Türkçe Öğretimi Konusunda Yayımlanmış Makalelerin İçerik Alanlarına Göre Dağılımı

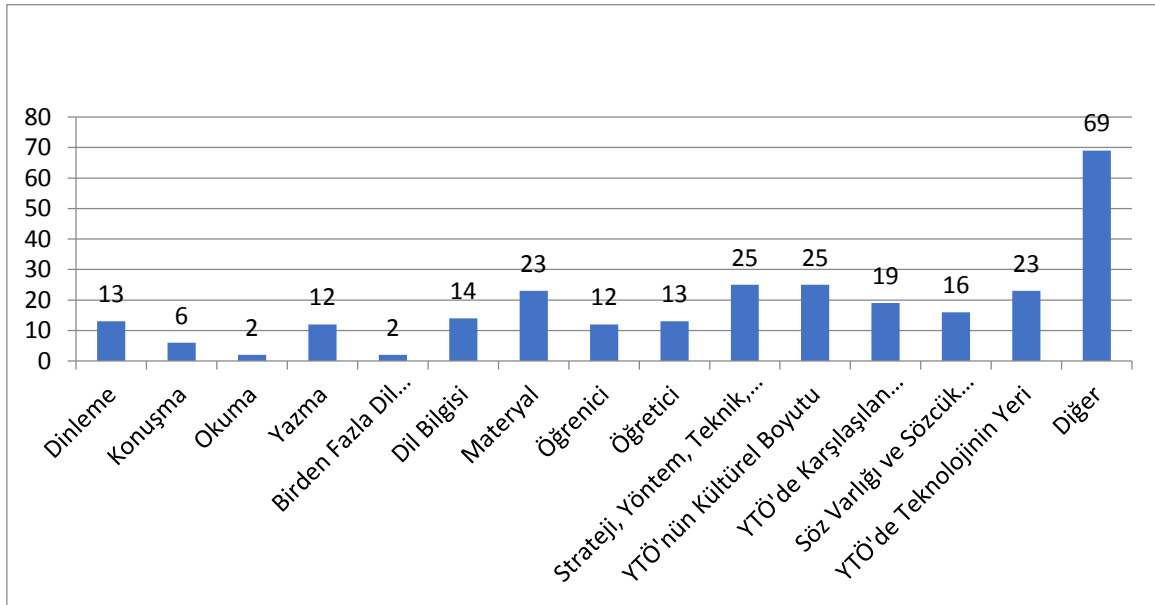

Şekil 5. Yabancılara Türkçe Öğretimi Konusunda Yayımlanmış Sözlü Bildirilerin İçerik Alanlarına Göre Dağılımı

Şekil 5'te de belirtildiği üzere, YTÖ konusunda yayımlanmış sözlü bildirilerin içerik alanları incelendiğinde temel dil becerilerinden dinleme becerisine yönelik 10 çalışma, konuşma becerisine yönelik 15 çalışma, okuma becerisine yönelik 5 çalışma, yazma becerisine yönelik 16 çalışma, dil bilgisine yönelik 27 çalışma, materyal hazırlama ve geliştirmeye yönelik 31 çalışma, dil öğrencilerine yönelik 7 çalışma, dil öğretmenlerine yönelik 11 çalışma, YTÖ'de strateji, yöntem, teknik ve

yaklaşımlarla ilgili 19 çalışma, YTÖ'nün kültürel boyutuna yönelik 23 çalışma, YTÖ'de karşılaşılan sorunlarla ilgili 9 çalışma, söz varlığı ve sözcük öğretimine yönelik 16 çalışma, YTÖ'de teknolojinin yeri konusunda 30 çalışma, diğer başlığı altında yer alan konularla ilgili 38 çalışma tespit edilmiştir. En fazla çalışmanın YTÖ derslerinin etkililiğini artırmaya dönük materyal hazırlama ve geliştirme (31 çalışma) konusunda yapıldığı tespit edilmiştir. Birden fazla dil becerisini kapsayanlar konusunda ise herhangi bir çalışma tespit edilememiştir.

Şekil 6'da da belirtildiği üzere, YTÖ konusunda yayımlanmış tam metin bildirilerin içerik alanları incelendiğinde temel dil becerilerinden dinleme becerisine yönelik 13 çalışma, konuşma becerisine yönelik 6 çalışma, okuma becerisine yönelik 2 çalışma, yazma becerisine yönelik 12 çalışma, birden fazla dil becerisini kapsayan 2 çalışma, dil bilgisine yönelik 14 çalışma, materyal hazırlama ve geliştirmeye yönelik 23 çalışma, dil öğrencilerine yönelik 12 çalışma, dil öğretmenlerine yönelik 13 çalışma, YTÖ'de strateji, yöntem, teknik ve yaklaşımlarla ilgili 25 çalışma, YTÖ'nün kültürel boyutuna yönelik 25 çalışma, YTÖ'de karşılaşılan sorunlarla ilgili 19 çalışma, söz varlığı ve sözcük öğretimine yönelik 16 çalışma, YTÖ'de teknolojinin yeri konusunda 23 çalışma, diğer başlığı altında yer alan konularla ilgili 69 çalışma tespit edilmiştir. En fazla çalışmanın strateji, yöntem, teknik ve yaklaşımlar (25 çalışma) ve YTÖ'nün kültürel boyutu (25 çalışma) konularında yapıldığı, en az çalışmanın ise okuma becerisi (2 çalışma) ve birden fazla dil becerisini kapsayanlar (2 çalışma) konularında yapıldığı tespit edilmiştir.

Şekil 6. Yabancılara Türkçe Öğretimi Konusunda Yayımlanmış Tam Metin Bildirilerin İçerik Alanlarına Göre Dağılımı

Çalışmanın ikinci bölümünde, 2013 – 2019 yılları arasında (2019 dâhil) YTÖ alanında temel dil becerilerini konu alan Türkçe yayımlanmış 9 doktora tezinin DİAOBM'nin benimsediği dil öğretim amacına, öğrenci boyutuna, öğretici boyutuna ve ölçme değerlendirme anlayışına uygunluğu analiz edilmiştir.

Doktora Tezlerinin Analizleri

Bakır, S. (2015). Yabancı uyruklu öğrencilerin öğrenme yaklaşımlarının, yazma becerisi öz yeterliklerinin ve Türkçe yazma becerilerinin incelenmesi. (Yayımlanmamış doktora tezi). Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Erzurum

Araştırmacı çalışmasını, Türkçe hazırlık programına devam etmekte olan yabancı uyruklu öğrencilerin öğrenme yaklaşımlarını, yazma becerisi öz yeterliklerini ve Türkçe yazma becerileri ile öğrencilerin yazılı anlatımlarında yaptıkları hataları incelemek amacıyla yapmıştır. DİAOBM (2009), dil öğrenenlerinin kendi dilsel gelişimlerini izlemeleri için her düzeyde bütün temel dil becerilerine yönelik hangi yetilerini geliştirmeleri gerektiğini gösteren dikey boyutlu bir öz değerlendirme

çizelgesini dil öğrencilerine sunmuştur. Bu öz değerlendirme çizelgesi, bireylerin yapabilme yetilerini tanımlar. Uygulama sürecinde araştırmacı, DİAOBM’de yer alan yazma becerisine yönelik C1 düzeyi betimleyicilerini dikkate almıştır. Bu yönden araştırmacının amaçları ile DİAOBM’nin C1 düzeyi yazma amaçları birbiriyle örtüşmektedir.

Eylem odaklı dil öğretim yaklaşımını benimseyen DİAOBM (2009), dil öğreniminde iç güdülenmenin başarıyı artıracığını savunur ve bireyin kendi öğrenmesinden sorumlu olduğunu belirtir. Araştırmacı, Türkçe hazırlık öğrenimi görmekte olan yabancı uyruklu öğrencilerin öğrenme sürecinde içsel güdülenmeye sahip olduklarını ve kendi öğrenmelerinden sorumlu olduklarını tespit etmiştir. Araştırmasının sonucunda akademik başarının öğrenme yaklaşımlarıyla yakından ilişkili olduğunu, özellikle derinlemesine öğrenme yaklaşımını tercih eden öğrencilerin diğerlerini tercih edenlere göre özellikle yazılı anlatımda daha başarılı olduğunu, yazılı anlatımda başarılı olan ya da daha az hata yapan öğrencilerin öz yeterlik algılarının daha yüksek olduğunu tespit etmiştir.

DİAOBM (2009)’ye göre dil öğrenme sürecinde öğrenciler, alımlama (dinleme, dinleme/izleme ve okuma), üretme (konuşma ve yazma), etkileşim (karşılıklı konuşma ve karşılıklı yazma) ya da aracılık etme (sözlü arabuluculuk ve yazılı arabuluculuk) gibi çeşitli dil etkinliklerini yazılı veya sözlü olarak kullanır (DİAOBM, 2009). Bunlar, dil öğrencilerinin iletişimsel dil faaliyetleridir. Alımlama, üretme, etkileşim etkinlikleri, bireylerin yapabilme yetileridir. Yazma etkinlikleri bireylerin üretme etkinliklerindedir. Araştırmacı, C1 düzeyindeki 172 yabancı uyruklu öğrencinin yazılı anlatım çalışmalarındaki yazılı anlatım yanlışlarını dilbilgisi açısından incelemiş, öz yeterlik algılarını belirlemiş ve hangi öğrenme yaklaşımını benimsediklerini ortaya koymaya çalışmıştır. Araştırma sonucunda Türkçe yazı yazmanın öğrenme yaklaşımları üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Fakat öğrencilerin yazılı anlatım başarı düzeylerinin cinsiyetlerine göre, ait oldukları dil ailesi göre, Türkçe kitap, dergi ve gazete okumalarına göre, önceden Türkçe eğitimi almış olma durumlarına göre anlamlı olarak farklılaşma gösterdiğini tespit etmiştir.

Araştırmacı çalışmasını, C1 düzeyinde Türkçe öğrenim gören 172 öğrenciye uygulamıştır. Öğrencilerin yazılı anlatım çalışmalarında yaptıkları hata tiplerini belirlemek; öğrenme yaklaşımları, yazma becerisi öz yeterlik algıları ile bunlar arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için ölçme aracı olarak yazılı anlatım çalışması, Öğrenme Yaklaşımları ve Çalışma Becerileri Ölçeği, kişisel bilgi formu ve DİAOBM (2009)’de, “Görüşlerimi ayrıntılı bir biçimde, açık ve iyi yapılandırılmış metinlerle ifade edebilirim. Bir mektup, kompozisyon ya da rapor yazabilirim. Önemli olduğunu düşündüğüm konuları ön plana çıkararak karmaşık konularda yazabilirim. Hedef belirlediğim okuyucu kitlesine uygun bir üslup seçebilirim (s.25).“ C1 düzeyi yazma becerisi betimleyicisine uygun 16 maddelik Yazma Becerisi Öz Yeterlik Ölçeği’ni kullanmıştır.

Araştırmacının DİAOBM’yi dikkate alarak hazırladığı bu çalışma, amacı bakımından, yabancı dil olarak Türkçe öğrenen bireylerin öğrenme yaklaşımlarını belirleyen, öğrenme yaklaşımları ile öz yeterlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalardan biri olması ve sonuçlarının bu alanda çalışmalar yapacak araştırmacılara rehberlik etmesi bakımından önemlidir.

Bülbül, F. (2015). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde okuduğunu anlama becerisinin kavram haritası aracılığıyla geliştirilmesi: Bir eylem araştırması.(Yayımlanmamış doktora tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Çanakkale

Bu çalışmayı araştırmacı, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde C1 seviyesi öğrencilerinin okuduğunu anlama becerilerini kavram haritaları aracılığıyla geliştirmek için etkinlikler düzenlemek ve bu etkinliklerin ders içi uygulamalarının işleyişini ortaya koymak amacıyla yapmıştır. DİAOBM (2009)’ye göre dil öğrenme sürecinde öğrenciler alımlama (dinleme, dinleme / izleme ve okuma), üretme (konuşma ve yazma), etkileşim (karşılıklı konuşma ve karşılıklı yazma) ve aracılık etme (sözlü arabuluculuk ve yazılı arabuluculuk) gibi çeşitli dil etkinliklerini yazılı veya sözlü olarak kullanırlar. Bunlar, dil öğrencilerinin iletişimsel dil faaliyetleridir. Uzun yıllardır Avrupa Konseyi, öğrencilerin iletişimsel gereksinimlerini karşılayacak ve aynı zamanda öğrencilerin kişiliklerine uygun yöntem ve malzeme kullanımını mümkün kılmaya dayanan bir yaklaşımı benimsemiştir. Fakat DİAOBM’nin işlevi, belirli bir dil öğretme yöntemini öne çıkarmak olmayıp tersine, kullanıcılara farklı seçenekler sunmaktır. Ayrıca DİAOBM (2009), birey bağlamında çok dilliliği yani dil öğrenenlere ana dilleriyle sonradan edindikleri dillerin karşılıklı iletişim ve etkileşim içinde olmasını sağlayacak bir iletişim yeteneği kazandırılmasını gerektiğini; bu yolla bireylerin kültürel etkileşimler sonucunda çok kültürlü bireyler olacağını savunmaktadır. Birey bağlamında çok dilliliğin yaygınlaştırılması için dil öğrencilerinin en uygun yöntem teknikleri seçmelerini ve kullanacakları materyalleri buna göre

geliştirmeleri gerektiğini belirtir. Araştırmacı bu çalışmasında öğrencilerin tahmin etme, soru üretme, özetleme gibi okuduğunu anlama becerilerini geliştirmek için kavram haritalarından yararlanmışır. Araştırmacının DİAOBM'deki kazanımlara göre hazırladığı metinlerin dili karmaşık değildir. Metinlerde karşıtlık oluşturan bilgiler ya da öğrencileri yanıltıcı bilgiler bulunmamaktadır. Metinler uzun değildir. Metinler, öğrencilerin asla kullanmayacakları, hiçbir ihtiyaçlarına cevap vermeyeceği belli olan kelimelerden örülü değildir. Bu bakımdan, çalışmanın amaçları ile DİAOBM'nin amaçları birbiriyle örtüşmektedir.

Günümüz dil öğretim anlayışında öğrencilerden öz değerlendirme yapmaları, öğrenme süreçlerini planlamaları veya çokdilli yetişmelerine katkıda bulunan dillerdeki iletişim yeteneklerini rapor etmeleri giderek daha çok istenmektedir (DİAOBM, 2009). A1 kurundan C1 kuruna kadar yaklaşık 8 aylık süreçte beraber olan öğretici, araştırma sürecinde öğrencilerin günlük tutmalarını istemiş, ev ödevleri vermiştir.

Araştırmacı, DİAOBM'deki okuma becerisi için belirlenmiş kazanımları dikkate alarak süreci planlamıştır. Öğrencilerin eski bilgilerinden hareketle yeni bilgiler edinmeleri ve yeni bilgileri zihinlerindeki eski bilgilerle ilişkilendirerek yapılandırılmaları için her okuma metni için farklı kavram haritaları hazırlamış; okuduğunu anlama becerilerini geliştirmek için tahmin etme, soru üretme ve özetleme stratejilerinden yararlanmış ve sonraki süreçte de öğrencilere kavram haritaları hazırlatarak öğrenilen bilgileri yapılandırmalarını sağlamıştır. Sözlü, yazılı, işitsel ve görsel çeşitli materyallerden yararlanarak öğrencilerin etkinliklerde aktif olmalarını sağlamış; öğrendiklerini içselleştirmelerine yardımcı olmuştur. Okuma - anlama çalışmalarını genellikle öğreticinin ve öğrencilerin metni okuması, ardından metinle ilgili soruların cevaplanması şeklinde gerçekleştirmiştir. Öğrencilere önce rol model olarak sesli okuma yapmış; böylece kelimelerin vurgu ve tonlamalara uygun telaffuz edilebilmesi, noktalama işaretlerinin işlevlerine uygun olarak okunması hususlarında öğrencilere yol gösterici olmuştur. Ayrıca öğrencileri 8 ay gözlemlemiş ve onların Türkçe öğrenmede karşılaştıkları problemlere çözüm üretmeye çalışmıştır. Günümüz modern dil öğretimi anlayışı, öğreticilerin tutum ve yeteneklerinin dil öğreniminde önemli olduğunu; bu nedenle dil öğreticilerinin hedef dili kullanmada dil öğrenenler için model olmaları gerektiğini savunur. Ayrıca öğreticilerin öğretim beceri ve biçimleri, sınıf yönetimi, özel alan bilgisi, ölçme ve değerlendirme, sosyo - kültürel bilgi, öğrencilere edebiyat bilgisi kazandırma, öğrencilerde estetik anlayışı geliştirebilme ve bireysel öğretim konularında kendi yetilerini sorgulamaları gerektiğini savunur (DİAOBM, 2009).

Araştırmacı, uygulama hedeflerini ve DİAOBM okuma anlama kazanımlarını dikkate alarak bir hikâye edici metin, bir de bilgilendirici metin belirlemiştir. C1 düzeyi okuma anlama kazanımlarına uygun olarak, hikâye edici metinle ilgili 14, bilgilendirici metinle ilgili 12 soru; toplamda 26 sorudan oluşan okuduğunu anlama başarı testini araştırmanın başında ve sonunda uygulamıştır. Araştırma sonucunda kavram haritalama tekniği ile yabancı öğrencilerin okuduğunu anlama becerilerinin geliştiğini tespit etmiştir.

Araştırmacının DİAOBM'yi dikkate alarak hazırladığı bu çalışma, öğrencilerin okuma anlama süreçlerinde karşılaştıkları problemleri tespit etmesi ve bu problemler için çözüm önerileri sunması bakımından alan yazınında önemli bir çalışmadır. Ayrıca YTÖ'de okuma anlama becerisinin kazandırılmasında kavram haritalarından yararlanmaya yönelik alanyazında ilk çalışma olması bakımından alandaki önemli bir boşluğu doldurmaktadır.

Ekmekçi, V. (2017). Yabancılara Türkçe öğretiminde akademik okuryazarlık öğretimine yönelik bir eylem araştırması. (Yayımlanmamış doktora tezi). Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Kayseri

DİAOBM (2009), dil etkinliklerinin alan içerisinde bağlama kavuştuğunu ve bu alanların kullanıma göre çok farklı olabileceğini belirtir. Buna göre DİAOBM dil öğrencilerinin, öğrendikleri bu dili, aile ve yakın çevresini kapsayan kişisel alandaki kişilerle iletişimde, gündelik yaşamını sürdürdüğü kamusal alandaki kişilerle iletişimde, iş hayatını sürdürdüğü mesleki alandaki kişilerle iletişimde veya öğrencilik hayatını sürdürdüğü eğitsel alandaki kişilerle iletişimde kullandığını belirtir. Bu çalışmada araştırmacı, C1 düzeyinden mezun olmuş ve lisans - yüksek lisans veya doktora öğrenimine başlamış / başlayacak olan yabancı uyruklu öğrencilerin akademik dil ihtiyaçlarını belirlemeyi, bu ihtiyaçlar ekseninde bir öğretim paketi geliştirmeyi ve uygulama sürecinin nasıl gerçekleştiğini ortaya koymayı amaçlamıştır. Dil öğretim sürecinden mezun öğrencilerin sıklıkla dile getirdiği akademik Türkçe ihtiyaçlarını gidermek hususunda alan yazını ışığında çözüm yolları bulmayı hedeflemiştir. Geleneksel dil anlayışı dil öğrenenlere salt dilsel bilgi aktarmayı amaçlarken DİAOBM (2009) dil öğrenenlerin

gerçek dilsel ihtiyaçlarının karşılanması gerektiğini savunur. Araştırmacı akademik okuryazarlık dil becerileri ve standartlarına ait örneklem oluşturmak için alanda öne çıkan ülke olarak Amerika Birleşik Devletleri- Kaliforniya Eyaleti İngilizce dili akademik okuryazarlık yeterlilikleri / kazanımları standartlarına ait örnekleri incelemiştir. Türkçe akademik okuryazarlık yeterlilikleri / kazanımları bağlamında ise Türkiye Cumhuriyeti Türkçe ve Türk Dili Edebiyatı programlarını incelemiştir. Bu iki grup örneklem incelemesi çerçevesinde elde ettiği becerileri bir araya getirmiş, uzman görüşü ışığında değerlendirmiş, ilave ve eksiltmelere giderek YTÖ özelinde bir akademik okuryazarlık kazanımları / becerileri listesi elde etmiştir. Akademik okuryazarlık becerileri listesi oluştururken öğrencilerin ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmuştur. Bu yönlerden, araştırmanın amaçları ile DİAOBM'nin amaçları birbiriyle örtüşmektedir.

Araştırma, C1 düzeyinden mezun olmuş öğrencilerle yürütülmüştür. Çalışmanın başında araştırmacı, öğrencilerin üst düzey dil becerileriyle ilgili sorunları olduğunu, dersleri yeterli anlayamadıklarını, akademik konuşma yapamadıklarını, akademik yazma çeşitlerini üretmekte ve anlamakta zorluk çektiklerini tespit etmiştir.

Bireyler alımlama, üretime, etkileşim ya da aracılık etkinliklerinde dilsel görevleri yerine getirirken algı, tutum, değer, inanç, güdülenme, bilişsel tip ve kişiliklerine bağlı olarak öğrenme stratejilerini kullanarak öğrenirler (DİAOBM, 2009). Bu doğrultuda araştırmacı, Türkçe öğrenen yabancı uyruklu öğrenciler için akademik okuryazarlık bağlamında eleştirel yaklaşım ve okuma anlama süreci, yazma süreci ve üretim, dinleme ve anlamı yapılandırma, konuşma ve iletişime geçme, kavram geliştirme süreci, akademik düşünme ve eleştirel düşünce alışkanlığı, bilgi teknolojileri ve okuryazarlığı olmak üzere 7 öğrenme alanı belirlemiş, her bir öğrenme alanı içerisinde elde edilmesi gereken kazanımları, öğrencilerin ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak oluşturmuş; böylece araştırmacı Türkçenin okuma, yazma, konuşma ve dinleme becerilerinin yanı sıra farklı öğrenme alanları içerisindeki dil kazanımlarını tespit etmiştir.

Günümüz dil öğretim anlayışında öğretmenler, öğrencilerinin biçimlendirici ya da düzey belirleyici olarak bütün düzeylerdeki değerlendirilmelerinden giderek daha fazla sorumlu olmaktadır. Aynı şekilde, öğrencilerden de öz değerlendirme yapmaları, öğrenme süreçlerini planlamaları veya çokdilli yetişmelerine katkıda bulunan dillerdeki iletişim yeteneklerini rapor etmeleri giderek daha çok istenmektedir (DİAOBM, 2009). Araştırmacı, eylem araştırması kapsamında işlenen dersler boyunca süreç değerlendirilmesi yapmıştır. Eylem araştırması süreci içerisinde araştırmacı, ölçme değerlendirme aşamaları kapsamında uzman görüşlerine başvurmuş, öğrencilerin birbirlerini değerlendirmeleri amacıyla bazı etkinliklerde akran değerlendirme formlarından yararlanmış, öğrenci çalışmalarını incelemek ve değerlendirmek üzere ürün dosyaları oluşturmuş ve her ders sonrası bu ürünleri kontrol edip öğrencilere dönütler vermiştir.

DİAOBM dikkate alınarak hazırlanan bu çalışmada araştırmacı Türkçenin akademik boyutunun alanda yeterince çalışılmadığını belirtmiştir. Dolayısıyla, bu çalışma sayesinde öğrencilerin akademik anlamda yaşadıkları sorunları ortaya koymuş, aynı zamanda YTÖ konusuna yönelik akademik Türkçe öğrenme alanları ve kazanımları oluşturarak alana önemli bir katkı sunmuştur.

Kaplan, T. (2018). Yabancılara Türkçe öğretiminde otantik yazma çalışmalarının öğrencilerin yazma becerisi ve tutumuna etkisi. (Yayımlanmamış doktora tezi). Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Sakarya

Bu çalışmada araştırmacı, yabancılara Türkçe öğretiminde otantik yazma çalışmalarının öğrencilerin yazmaya ilişkin öz yeterliliği, tutumu ve kaygısı üzerindeki etkisini tespit etmeyi amaçlamıştır. Uygulama sürecinde araştırmacı, DİAOBM'de yer alan yazma becerisine yönelik C1 düzeyi betimleyicilerini dikkate almıştır. Bu yönden araştırmanın amaçları ile DİAOBM'nin C1 düzeyi yazma amaçları birbiriyle örtüşmektedir.

Araştırmanın çalışma grubunu C1 seviyesinde Türkçe öğrenen 17 öğrenci oluşturmuştur. Otantik yazma görevleri uzun ve yorucu bir süreci gerektirdiğinden kalabalık sınıflarda uygulanması zordur. Öğrenciler rahat olmadığı gibi, öğretmenler de öğrencilerle yeteri kadar ilgilenemez. Dolayısıyla, çalışma grubunun sayısı otantik yazma etkinlikleri için yeterlidir.

Araştırmacı, öğrenciler için otantik yazma modeline uygun ders plânı hazırlamıştır. Öğrencilerin değişik formlarda yazı yazmaları, otantik yazma çalışmalarının gerçek hayatla ilgili olması ve bu konularda yazmanın öğrenciler için ilgi çekici olmasından dolayı her bir yazma dersinde uygulamak üzere otantik yazma modeline uygun 24 etkinlik geliştirmiştir. DİAOBM (2009), dil öğrenenin günlük hayatta iletişimi kolaylaştıracak güncel ve gerçek dil kullanımını içeren metinler üretmesini savunur.

Araştırmacı, uygulama sürecinde öğrenciler tarafından hazırlanan otantik yazma etkinliklerini incelediğinde, öğrencilerin yazdıkları metinlerde güncel ve gerçek dil kullandıklarını tespit etmiştir. Metinler bu yönden, DİAOBM'nin yazma becerisi amaçlarına uygundur. Araştırmacı, etkinlikleri hazırlarken öğrencilerin seviyesini dikkate almış, yazma konusunun özgün olmasına önem vermiştir. Önceden belirlediği konularda derslerde yazma çalışmaları yaptırmış, sürenin yeterli olmadığı durumlarda öğrencileri ödevlendirmiştir. Ders saati içinde yazdıkları otantik yazılarda onlara rehberlik etmiştir. Etkinlik sonunda tüm öğrencilere birbirlerinin yazılarını görme imkânını, böylece birbirlerini değerlendirme imkânını onlara tanımıştır.

Araştırmacı uygulamaya başlamadan önce çalışma grubundaki öğrencilere “Yabancılar için Yazma Becerisi Öz yeterlik Ölçeği”, “Yabancı Dil Olarak Türkçe Yazma Kaygısı Ölçeği” ve “Yabancı Dil Olarak Türkçe Yazma Tutum Ölçeği”ni ön test olarak uygulamıştır. Bu değerlendirmelerde öğrencilerin yazmaya ilişkin sahip oldukları kaygı, tutum ve öz yeterliklerini tespit etmiştir. Uygulamanın sonunda ise aynı gruba “Yabancılar için Yazma Becerisi Öz yeterlik Ölçeği”, “Yabancı Dil Olarak Türkçe Yazma Kaygısı Ölçeği” ve “Yabancı Dil Olarak Türkçe Yazma Tutum Ölçeği”ni son test olarak uygulamış ve ön test sonuçlarında tespit ettiği kaygı, tutum ve öz yeterlik puanlarını karşılaştırmıştır. Ayrıca son test sonrasında öğrencilerle yarı yapılandırılmış görüşme yapmıştır. Araştırma sonucunda, otantik yazma çalışmaları ile öğrencilerin yazmaya ilişkin tutumlarının ve öz yeterliklerinin arttığını, kaygılarının ise azaldığını; böylece yazma becerilerinin geliştiğini tespit etmiştir.

Araştırmacı, otantik yazma çalışmaları ile öğrencilerin yazmaya yönelik tutum, öz yeterlik ve kaygılarına ilişkin alan yazınında herhangi bir çalışmanın bulunmadığını tespit etmiştir. Dolayısıyla bu çalışma, konusu itibarıyla alanyazınındaki boşluğu doldurması bakımından önemlidir.

Kaya, İ. (2019). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde iletişimsel yaklaşımın A1-A2 seviyesinde konuşma becerisinde kullanılması. (Yayımlanmamış doktora tezi). Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Kayseri

Bu çalışmada araştırmacı, yabancı dil olarak Türkçe öğrenen bireylerin konuşma becerilerini geliştirmek için sınıf içi uygulamaları nasıl iyileştirebileceğinden hareketle, DİAOBM'nin A1 - A2 seviyesi konuşma kazanımlarına yönelik iletişimsel yaklaşım çerçevesinde hazırladığı etkinliklerin öğrencilerin konuşma performansına etkisini tespit etmeyi amaçlamıştır. DİAOBM (2009), birey bağlamında çok dilliliği yani dil öğrenenlere ana dilleriyle sonradan edindikleri dillerin karşılıklı iletişim ve etkileşim içinde olmasını sağlayacak bir iletişimsel dil yeteneği kazandırılmasını gerektiğini savunmaktadır. Araştırmacı, DİAOBM'nin A1 - A2 seviyesi konuşma kazanımlarından hareketle, öğrencilerin iletişimsel dil yeteneklerini geliştirmek için iletişimsel yaklaşım çerçevesinde 14 konuşma etkinliği hazırlamıştır.

Araştırmanın çalışma grubunu A1 düzeyinde Türkçe öğrenim gören 12 öğrenci oluşturmuştur. DİAOBM (2009), dil etkinliklerini dilsel görev (eylem), dil öğrenenleri ise genel anlamda yeteneklerini ve özel anlamda iletişimsel dil yeteneklerini geliştiren sosyal aktörler olarak görür. Bu yönden DİAOBM'de benimsenen yaklaşıma genel anlamda eylem odaklı yaklaşım denilebilir. Eylem odaklı yaklaşım, dilsel görevleri yerine getiren sosyal aktörlerin bir taraftan yetileriyle bağlantılı stratejileri kullanışları, durumu algılayış ve hayal edişleri, öbür taraftan dilsel görevler arasındaki ilişkiler üzerine yoğunlaşır. Araştırmanın uygulama sürecinde öğrenciler uygulamalara aktif olarak katılmışlar ve kendilerine verilen dilsel görevleri yerine getirmişlerdir.

Uygulama boyunca araştırmacı, öğrencilerin konuşma becerilerini geliştirmek için iletişimsel yaklaşım tabanlı etkinlikler hazırlamış ve uygulamıştır. Uygulama esnasında video kaydı ve gözlem yoluyla verileri toplamış, uygulama sonunda bu verileri analiz etmiştir. Uyguladığı her etkinlik sonunda video kayıtları, araştırmacı günlüğü ve öğrencilerin Facebook grubundaki yorumlarını incelemiş, tespit ettiği problemleri gidermiş, bir sonraki aşamayı planlamıştır.

Araştırmacı, öğrencilerin performanslarındaki değişimleri görmek için her etkinlik uygulamasının öncesinde ve sonrasında A2 düzeyinde bir konuşma sınavı yapmıştır. Sınavda, DİAOBM'den hareketle belirlediği kazanımları ölçmeyi hedeflemiştir. Bu konuşma sınavlarının ön test – son test ortalama puanları arasında anlamlı bir fark olduğunu tespit etmiştir. Bu durum, iletişimsel yaklaşım çerçevesinde geliştirilip uygulanan etkinliklerin öğrencilerin konuşma becerilerinin gelişimine katkı sağladığını göstermektedir. Araştırmacı, sınıf içi süreçleri tespit edebilmek için gözlem ve video kayıt uygulamalarından yararlanmıştır. Her etkinlik uygulamasının sonunda eğitim sürecine dair izlenimlerini araştırmacı günlüğüne not etmiştir. Etkinliklerde kullanılan çalışma kâğıtlarına yönelik

öğrenci görüşlerini alabilmek için bir Facebook grubu oluşturmuştur. Ayrıca onlarla her etkinlik sonunda görüşmeler yapmış, öğrencilerin süreç hakkındaki düşüncelerini kayıt altına almıştır. Araştırmacı, alan yazınında konuşma becerisini geliştirmeye yönelik iletişimsel yaklaşım temelli çalışmaların yetersiz olduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla bu çalışma alanyazınında mevcut eksikliği gidermeye yönelik önemlidir.

Kılıçarslan, R. (2014). Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde drama yönteminin konuşma becerisine etkisi. (Yayımlanmamış doktora tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Çanakkale

Drama yönteminin YTÖ'de öğrencilerin konuşma becerilerini geliştirmeye etkisini tespit etmek, öğrencilerin konuşma kaygılarının drama yöntemine bağlı olarak değişip değişmediğini belirlemek, öğrencinin süreç sonunda dramaya karşı görüşlerinin neler olduğunu öğrenmek amacıyla yapılan bu çalışmada yabancıların Türkçe öğrenirken karşılaştıkları konuşma problemlerine çözüm aranmaktadır. Araştırmacı, süreçte uyguladığı etkinlikleri DİAOBM'deki konuşma becerisinin kazanımlarını dikkate alarak geliştirmiştir. Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde drama yönteminin konuşma becerisine olumlu yönde etkisi olduğunu; öğrencilerde kaygı düzeylerini azalttığını; drama yönteminin uygulanmasının konuşma becerisini geliştirmede geleneksel öğretimden daha etkili olduğu sonuçlarına ulaşmıştır.

DİAOBM (2009), birey bağlamında çokdilliliği yani dil öğrenenlere, ana dilleriyle sonradan edindikleri dillerin karşılıklı iletişim ve etkileşim içinde olmasını sağlayacak bir iletişim yeteneği kazandırılmasını gerektiğini; bu yolla bireylerin, kültürel etkileşimler sonucunda çokkültürlü bireyler olacağını belirtmektedir. Araştırmacı, öğrencilerin konuşma becerilerini geliştirmek için uygulama sürecinde drama yönteminden yararlanmıştır.

Drama, dil öğretiminde konuşma becerisini geliştiren öğretim tekniklerinden birisidir. Drama yöntemiyle Türkçe öğrenmeye çalışan bireyler, dinleme yoluyla katılımcıların konuşmalarını anlamlandırır ve kendi konuşmalarını da buna göre şekillendirerek konuşma becerilerini geliştirirler (Kılıçarslan, 2014). Uygulama sürecine yönelik öğrencilerin cevaplarından hareketle öğrencilerin konuşurken eğlendikleri, süreçte kendilerini rahat hissettikleri, empati yaptıkları, kendi öğrenmelerinden sorumlu oldukları; bu da, drama eğitiminin başarılı olduğunu göstermektedir. DİAOBM, öğrencilere günlük hayatta iletişimde kullanacakları dilin kazandırılması gerektiğini savunmaktadır (DİAOBM, 2009). Drama yöntemi uygulanan öğrenciler çalışma sürecinde arkadaşlık bağlarının güçlendiğini, birbirlerini daha yakından tanıma fırsatı bulduklarını, kendilerini daha iyi ifade ettiklerini, derslerde çok eğlendiklerini; süreç sonunda ev, iş gibi sosyal hayatlarında kendilerini daha rahat ifade ettiklerini, sosyal hayatta iletişimde daha az zorlandıklarını belirtmişlerdir. Uygulayıcı, etkinlikleri günlük hayata dönük seçmiştir. Böylece onların gerçek hayat tecrübeleri yaşamalarını sağlamıştır.

Araştırma Fatih Üniversitesi TÖMER'de Türkçe öğrenimi gören B2 seviyesindeki toplam 36 öğrenciyle yürütülmüştür. Bu öğrencilerle eşit sayıda deney ve kontrol grupları oluşturulmuştur. Drama uygulamalarında yirmi (20) kişilik gruplarla drama etkinlikleri daha etkili bir şekilde gerçekleştirilebileceği göz önünde bulundurulduğunda, drama yöntemiyle öğretim yapılan deney grubunun öğrenci sayısı idealdir. Dramada fiziksel eksikliği, yaşı ya da yeteneği ne olursa olsun herkes eşittir. Öğrenciler sadece hangi davranışı yapmak istiyorlarsa o davranışı yaparlar (Kılıçarslan, 2014). Bu açıdan da, drama etkinliğine katılan öğrenciler homojen bir yapıdadır, diyebiliriz.

Günümüzde öğreticiler, öğrencilerinin biçimlendirici ya da düzey belirleyici olarak bütün düzeylerdeki değerlendirilmelerinden giderek daha fazla sorumlu olmaktadır. Aynı şekilde, öğrencilerden de öz değerlendirme yapmaları, öğrenme süreçlerini planlamaları veya çokdilli yetişmelerine katkıda bulunan dillerdeki iletişim yeteneklerini rapor etmeleri giderek daha çok istenmektedir (DİAOBM, 2009). Araştırma süreci incelendiğinde, öğretmen süreçte öğrencileri yönlendirmiş, onların motivasyonlarını artırmaya çalışmış, öğrencilerin kendi öğrenme süreçlerini kendilerinin yönetmelerini sağlamış; böylece öğrenciler grup etkinlikleri sayesinde birlikte öğrenmişlerdir. Drama yöntemi, özellikle topluluk karşısında konuşmaya çekinen ve akıcı konuşamayan öğrenciler için oldukça faydalıdır (Kılıçarslan, 2014). Uygulama sürecinde, bu tip öğrencilerin sınıftakilerle iletişimlerini artırdıkları, özgüvenlerinin geliştiği gözlenmiştir.

Araştırmacı konusu ve yöntemin seçimine bağlı olarak bu çalışmanın, YTÖ'de drama ve konuşma becerisini geliştirmeye yönelik ilk çalışma olduğunu, bu nedenle alanyazınında önemli olduğunu

belirtmiştir. Ayrıca, yabancılara Türkçe öğretirken geleneksel yöntemlerin dışına çıkarak öğrencilere drama yöntemiyle konuşma dersleri yapmalarına olanak verdiği için de bu çalışma önemlidir.

Korkmaz, C. B. (2018). Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde kullanılan dinleme metinlerinin incelenmesi ve değerlendirilmesi. (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara

DİAOBM'ye göre alımlama (dinleme, dinleme / izleme ve okuma), üretme (konuşma ve yazma), etkileşim (karşılıklı konuşma ve karşılıklı yazma) ve aracılık etme (sözlü arabuluculuk ve yazılı arabuluculuk) dil öğrenenlerin dil öğrenim sürecinde gerçekleştirdikleri iletişimsel dil faaliyetleridir. Bu çalışmada araştırmacı, YTÖ'de ders kitabı olarak kullanılan öğretim setlerinde yer alan dinleme metinlerinin metin sayılarını, metin sınıflandırmalarını, metinlerdeki kelime sayılarını, dil bilgisi konularının öğretim sıralarını, metinlerde yer alan ama işlenmeyen dil bilgisi konularını ve metin işleme sürelerini inceleyip değerlendirmiştir. DİAOBM (2009)'ye göre metin, dilsel iletişimin her türlü hareketinde merkezdir. İster yüz yüze olsun, ister bir mesafede olsun, üretici ve alıcı arasında algılanan dünyaya ait nesnel bir bağdır. Metin olmadan hiçbir iletişim olamaz. DİAOBM'nin dil öğretiminde metinlere verdiği önem göz önünde bulundurulduğunda, araştırmacının alımlama faaliyetlerinden biri olan dinleme becerisine yönelik yaptığı bu çalışma, DİAOBM'nin dil öğretim amacına uygundur.

YTÖ setlerindeki dinleme metinlerinin sahip olduğu özellikleri ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada araştırmacı, Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti (YİTÖS) ve İstanbul Üniversitesi tarafından hazırlanmış İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti (İYTÖS)'ne ait A1, A2, B1, B2 ve C1 ders kitaplarında yer alan dinleme metinlerini işlevsel tür özellikleri, toplam kelime sayıları, dil bilgisi öğretimi sıralaması ve toplam işleme süreleri bakımından incelemiş ve değerlendirilmiştir.

Araştırma sonucunda, YİTÖS ders kitaplarında 146, İYTÖS ders kitaplarında 90 dinleme metni tespit etmiştir. Oluşturulma şekline göre YİTÖS'te yer alan dinleme metinlerinin 115 tanesinin kurma, 31 tanesinin özgün metin olduğunu; İYTÖS'te yer alan dinleme metinlerinin ise 66 tanesinin kurma, 24 tanesinin özgün metin olduğunu tespit etmiştir. İşlevlerine göre metinlerin YİTÖS'te 59 kullanım işlevli, 83 edebî ve 4 diğer metin; İYTÖS'te ise 49 kullanım işlevli ve 41 edebî metin olduğunu tespit etmiştir. Türlerine göre metin sınıflandırması içerisinde her iki öğretim setinde de 6 farklı metin türüne yer verildiğini tespit etmiştir. Ayrıca YİTÖS'te resmî yazı türüne; İYTÖS'te de diğer metin türüne yer verilmediğini tespit etmiştir. Çeşitlerine göre metin sınıflandırmasında YİTÖS'te 28 farklı metin çeşidine; İYTÖS'te de 23 farklı metin çeşidine yer verildiğini tespit etmiştir. Bir öğretim setinde yer alıp diğer öğretim setinde hiç yer almayan toplam 16 çeşit metin tespit etmiştir. Kelime sayısı olarak; YİTÖS'te 33.065; İYTÖS'te 16.688 kelime kullanıldığını tespit etmiştir. YİTÖS ders kitaplarında yer alan 49 farklı dil bilgisi konusunun dinleme metinlerinde 409 kere, İYTÖS ders kitaplarında yer alan 46 farklı dil bilgisi konusunun ise dinleme metinlerinde 357 kere işlenmediğini tespit etmiştir. YİTÖS dinleme metinlerinin kayıt sürelerinin 426,5', 7 saat, 10,5 ders saati; İYTÖS dinleme metinlerinin kayıt sürelerinin ise 186', 3 saat ve 4,5 ders saati olduğunu tespit etmiştir. YİTÖS dinleme metinlerinin işleme sürelerinin 1750', 29 saat ve 43,5 ders saati olduğunu; İYTÖS dinleme metinlerinin işleme sürelerinin ise 875', 14,5 saat ve 21,5 ders saati olduğunu tespit etmiştir. Hem kayıt süreleri hem de metin işleme sürelerini dâhil ederek yaptığı genel metin işleme süresinin toplamının YİTÖS'te 2176,5', 36 saate ve 54 ders saati; İYTÖS'te ise 1061', 17,5 saat, 26,5 ders saati olduğunu tespit etmiştir.

Türkçe öğretim setlerinde yer alan dinleme metinlerinin metin sayıları, metin sınıflandırmaları, metinlerdeki kelime sayıları, dil bilgisi konularının öğretim sıraları, metinlerde yer alan ama işlenmeyen dil bilgisi konuları ve metin işleme sürelerini inceleyen bir çalışmaya alanyazınında rastlanmamış olması bu çalışmayı önemli kılmaktadır.

Özaltun, H. (2018). Yabancılara Türkçe öğretiminde sesli metinlerin dinlenebilirlik açısından tanımlanması ve sınıflandırılması. (Yayımlanmamış doktora tezi). İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Malatya

DİAOBM (2009)'ye göre dil öğrenme sürecinde öğrenciler alımlama (dinleme, dinleme / izleme ve okuma), üretme (konuşma ve yazma), etkileşim (karşılıklı konuşma ve karşılıklı yazma) ve aracılık etme (sözlü arabuluculuk ve yazılı arabuluculuk) gibi çeşitli dil etkinliklerini yazılı veya sözlü olarak kullanırlar. Bunlar, dil öğrencilerinin iletişimsel dil faaliyetleridir. Alımlama, üretme ve etkileşim etkinlikleri bireylerin yapabilme yetileridir. Bu çalışmada araştırmacı, YTÖ'de sesli metinlerin

dinlenebilirliğini etkileyen temel unsurların neler olduğunu, metin türünün dinlenebilirliğe etkisini ve dinlenebilirlik ile okunabilirliğin anlamaya etkisini tespit etmeyi amaçlamıştır. Dolayısıyla bu çalışmanın amacı ile DİAOBM'nin dil öğretim amacı birbiriyle örtüşmektedir.

Araştırmanın çalışma grubunu, B1 kurunda Türkçe öğrenimi gören, kur sonu sınavlarında aldıkları başarı puanları birbirine yakın olduğunu için dil seviyesi bakımından homojen olarak tarif edilebilecek 76 öğrenci oluşturmuştur.

Araştırmacı, uygulama süreci için, DİAOBM'nin B1 seviyesi dinleme becerisi kazanımlarını kapsayan 11 metin belirlemiştir. 11 metinden 5 tanesi özel metin, 6 tanesi otantik metindir. 11 metnin 8 tanesi konuşma temelli metin, 3 tanesi yazı temelli metindir. Konuşma temelli metinlerin 3 tanesi otantik metin, 4 tanesi özel metindir; yazı temelli metinlerin üçü de otantik metindir. 11 metnin 1 tanesi diyalogların sıkça kullanıldığı hikâye metni, 1 tanesi diyalogların sıkça kullanıldığı masal metni, 4 tanesi kişiler arası diyaloglar ve sohbetler (yemek tarifi, hastanede hasta doktor diyalogu, radyo söyleşisi, alışverişte müşteri - satıcı diyalogu), 2 tanesi kamu ilanları ve talimatlar (güvenli sürüş teknikleri hakkında bilgilendirici metin, doğru yüzme teknikleri hakkında bilgilendirici metin), 2 tanesi haber yayınları (radyo haberi), 1 tanesi eğlence (şarkı dinletisi) metnidir. Dinleme metinleri incelendiğinde Türk millî, kültürel ve ahlâkî değerlerini yansıtan çok fazla unsur tespit edilememiştir. Metinlerden bir tanesinin kahramanları Türk kültüründe yeri olan Keloğlan ve Aykız'dır. Bir metinde de Türk yemek kültürüne ait bir unsur olan yayla çorbasının tarifi verilmiştir.

Metinlerin dinlenebilirliği etkileyen etmenler ve dinleme ile anlama arasındaki ilişkinin incelendiği bu çalışmada araştırmacı, her dinleme metni için boşluk doldurma soruları, doğru – yanlış soruları ve çoktan seçmeli sorulardan oluşan dinleme başarı testi uygulamıştır. Araştırma sonucunda sesli metinlerin dinlenebilirliğinin anlamaya etkisi olduğunu; sözcük uzunluğunun, prozodi, hız ve gürültü oranının dinlenebilirliği etkilediğini tespit etmiştir.

DİAOBM'yi dikkate alarak hazırladığı çalışmasında araştırmacı, Türkçe metinlerin ne anadil konuşurları ne de yabancılar için dinlenebilirliği üzerine alan yazınında herhangi bir çalışma bulunamadığını belirtmiştir. Bu yönüyle çalışma, alanyazınında özgün bir nitelik taşımasının yanında, bu konudaki boşluğu da doldurmuştur.

Yıldırım, M. (2018). Yabancılar Türkçe öğretiminde yazma gelişim dosyası uygulaması. (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara

Bu çalışmada araştırmacı, geleneksel değerlendirme yöntemlerini tamamlayıcı alternatif değerlendirme yöntemlerinden biri olan yazma gelişim dosyası uygulamasının yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin yazma başarılarına etkisini, onların uygulamayla ilgili görüşlerini ve yazılı anlatımlarında kullandıkları söz varlıklarını tespit etmeyi amaçlamıştır. Alternatif değerlendirmede amaç, öğrencinin ne bildiğini ortaya koymak değil, ne yapabildiğini ortaya çıkarmaktır. DİAOBM (2009)'ye göre dil öğrenme sürecinde öğrenciler alımlama (dinleme, dinleme / izleme ve okuma), üretme (konuşma ve yazma), etkileşim (karşılıklı konuşma ve karşılıklı yazma) ve aracılık etme (sözlü arabuluculuk ve yazılı arabuluculuk) gibi çeşitli dil etkinliklerini yazılı veya sözlü olarak kullanırlar. Bunlar, dil öğrencilerinin iletişimsel dil faaliyetleridir. Alımlama, üretme ve etkileşim etkinlikleri bireylerin yapabilme yetileridir. Yazma etkinlikleri bireylerin üretme etkinlikleridir. DİAOBM (2009)'nin dil öğretiminde benimsediği eylem odaklı yaklaşıma göre dil kullanımı, genel anlamda yeteneklerini ve özel anlamda iletişimsel dil yeteneklerini geliştiren bireyler tarafından gerçekleştirilen görevleri (eylemleri) kapsar. Bu çalışmada araştırmacı, yazma etkinlikleri kapsamında, dil öğrenenlerin özelliklerini, gereksinimlerini, amaçlarını ve öğrenim olanaklarını dikkate alarak ve DİAOBM (2009)'de belirtilen B1 ve B2 düzeyi yazma yeterliklerini göz önünde bulundurarak, önceden belirlediği bildirişim konularında dil öğrencilerine kompozisyonlar yazdırmıştır. Ayrıca araştırmacı, bu kompozisyonları Türkçe öğrencilerinin söz varlığını tespit etmede de kullanmıştır. Dolayısıyla araştırmanın amaçları ile DİAOBM (2009)'nin amaçları birbiriyle örtüşmektedir.

Türkçe yazma becerilerinde belli bir gelişme kaydetmiş olmaları düşüncesiyle orta seviyedeki 30 öğrenci araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Araştırmacı, çalışma için deney ve kontrol grupları oluşturmuştur. On üç (13) hafta boyunca deney grubuna geleneksel yazma dersi ile birlikte yazma gelişim dosyası uygulaması yaptırmış, kontrol grubuna ise geleneksel yazma dersini uygulamıştır.

Günümüzde yabancı dil öğretimi, temel dil becerilerini öğrencilere kazandırma eksenlidir. Bunlar dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerileridir. Öğrenilmesi en zor beceri yazmadır. Araştırmacı bu çalışmada, yazma gelişim dosyası uygulamasının öğrencilerin yazma başarılarına etkisini araştırmış, yazdıkları kompozisyonlarda kullandıkları söz varlığı unsurlarını tespit etmiştir.

Araştırmacı, öğrencilerin gelişim dosyasıyla ilgili görüşlerini anlayabilmek için altı (6) sorudan oluşan görüşme formunu kullanmıştır. Öğrencilerin yazma becerilerini A2 ve B2 seviyesi yazma dersi kur sınavlarından aldıkları puanla değerlendirmiştir. Onlara uyguladığı yazma dersi A2 kur sınavını ön test, bu sınavdan aldıkları puanı da ön test puanı; B2 kur sınavını son test, bu sınavdan aldıkları puanı da son test puanı olarak belirlemiştir. Yazılı anlatımlarında kullandıkları söz varlığını tespit etmek için A2, B1, B2 ve C1 kur sınavlarında, önceden belirlediği konularda kompozisyon yazdırmıştır. Günümüz dil öğretim anlayışında öğreticiler, öğrencilerinin biçimlendirici ya da düzey belirleyici olarak bütün düzeylerdeki değerlendirilmelerinden giderek daha fazla sorumlu olmaktadır. Aynı şekilde, öğrencilerden de öz değerlendirme yapmaları, öğrenme süreçlerini planlamaları veya çokdilli yetişmelerine katkıda bulunan dillerdeki iletişim yeteneklerini rapor etmeleri giderek daha çok istenmektedir (DİAOBM, 2009). Araştırmacı, Yazma Değerlendirme Formu ile öğrencilerin yazdıkları kompozisyonları kendilerinin değerlendirmelerini sağlamıştır. Devamında öğretici, öğrencilerin yazdıkları kompozisyonları Yazma Değerlendirme Formu ile değerlendirmiştir. Son aşamada da, öğretici ve öğrenci, yazma çalışmalarını birlikte gözden geçirmişlerdir. Araştırma sonucunda, kontrol grubu öğrencilerinin ön test ile son test puanları arasında anlamlı bir fark bulunmadığını tespit etmiştir. Deney grubu öğrencilerinin ön test ile son test puanları arasında anlamlı düzeyde artış olduğunu tespit etmiştir. Bu tespitlerden hareketle, yazma gelişim dosyası uygulamasının öğrencilerin yazma başarısını olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Araştırmacı, deney grubunda A2'den B2'ye doğru ilerledikçe toplam kelime sayısının arttığını, C1'de azaldığını tespit etmiştir. Kontrol grubunda ise A2'den B1'e doğru ilerledikçe toplam kelime sayısının arttığını, B2 ve C1'de azaldığını tespit etmiştir. Bu tespitlerden hareketle, dil seviyesindeki artışla kompozisyonlarda kullanılan toplam ve farklı kelime sayıları arasında herhangi bir ilişki bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır.

DİAOBM'yi dikkate alarak hazırladığı çalışmada araştırmacı, yabancı dil öğretiminde kullanılan yazma gelişim dosyası uygulamasının Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde neredeyse hiç uygulanmadığını, bu uygulamayla ilgili alanyazınında müstakil bir çalışma bulunmadığını belirtmiştir. Dolayısıyla, alandaki bu boşluğu doldurması yönünden önemli bir çalışmadır.

Tartışma

Bu çalışmayla YTÖ konusunda Türkçe yayımlanmış bilimsel çalışmalar tespit edilmiş, içerik alanlarına göre sınıflandırılmış, sayısal veriler tablolarla sunulmuştur. Böylece bu konuda çalışılmamış veya az çalışılmış konular tespit edilmiş ve bu sayede alanda çalışan araştırmacılara çalışmalarının yönünü belirlemeleri ve zaman kaybı yaşamamaları hususlarında yol gösterici olunmuştur. Yine aynı şekilde 2013 – 2019 yılları arasında (2019 dâhil) temel dil becerileri konusunda Türkçe yayımlanmış 9 doktora tezinin DİAOBM bağlamında analizi yapılarak alana katkıda bulunulmuştur. Nitekim alan yazınında, hem YTÖ konusunda yayımlanmış bilimsel çalışmaların içerik alanlarına göre geniş kapsamlı sınıflandırıldığı herhangi bir çalışmanın olmaması hem de doktora tezlerinin DİAOBM'nin benimsediği dil öğretim amacı, öğrenci boyutu, öğretici boyutu ve ölçme değerlendirme anlayışına göre analizinin yapıldığı herhangi bir çalışmanın olmaması bu çalışmayı alan yazınında özgün kılmaktadır.

Alan yazını tarandığında, YTÖ konusunda yayımlanmış bilimsel çalışmaların bibliyografyalarına yönelik birkaç çalışma yapıldığı tespit edilmiştir. Erdem (2009) çalışmada YTÖ konusunda yayımlanmış 12 doktora tezi, 13 yüksek lisans tezi, 121 makale, 135 bildiriye ulaştığını belirtmiştir. Bildirileri türlerine (sözlü bildiri – tam metin bildiri) göre ayrı ayrı değil, karışık sınıflandırmıştır. Kahriman, Dağtaş, Çapoğlu ve Ateşal (2013) çalışmada -herhangi bir tarih aralığı vermeden- 35 doktora tezi, 139 yüksek lisans tezi, 155 makale, 229 bildiriye ulaştığını belirtmiştir. Fakat çalışmalar tek tek sayılmış; 32 doktora tezi, 137 yüksek lisans tezi, 157 makale, 226 bildirinin bibliyografyalarına ulaşılmıştır. Ayrıca bildirileri türlerine göre ayrı ayrı değil, karışık sınıflandırmıştır. Göçer, Çaylı ve Çavuş (2016) çalışmada, 15 doktora tezi, 68 yüksek lisans tezi, 249 makale, 300 bildiriye ulaştığını belirtmiştir. Doktora tezleri ve yüksek lisans tezlerinin bibliyografyalarını karışık vermiştir. Bu çalışma sonucunda ulaşılan sayısal veriler, YTÖ konusunda yayımlanmış bilimsel çalışmaların

türlerine göre sınıflandırılmasına yönelik yapılmış yukarıda belirtilen çalışmaları sayısal olarak destekler niteliktedir. Ulaşılan veriler, YTÖ alanına araştırmacıların ilgisinin her geçen yıl arttığını göstermektedir.

Bu çalışma sonucunda, YTÖ konusunda yayımlandığı tespit edilen bilimsel çalışmalarının büyük çoğunluğunun makale (797 çalışma) düzeyinde çalışmalar olduğu tespit edilmiştir. Tez düzeyinde yayımlanmış çalışmaların (490 çalışma) makale (797 çalışma) ve bildiri (524 çalışma) düzeylerinde yayımlanan çalışmalara nazaran sayısal bakımdan az olduğu tespit edilmiştir. Yayımlanmış tezlerin büyük bir çoğunluğunu yüksek lisans tezleri oluşturmaktadır (408 yüksek lisans tezi, 82 doktora tezi). Alanın akademik anlamda gelişimini, yayımlanan doktora tezlerinin sayısından anlamak mümkündür. Doktora tezi sayısının yüksek lisans tezi sayısına göre azlığı doğrudan doğruya bu alanla ilgilenen akademik personel ihtiyacını göstermektedir.

Alan yazını tarandığında YTÖ konusunda yayımlanmış tez, makale ve bildirilerin içerik alanlarına yönelik birkaç durum tespit çalışması yapıldığı belirlenmiştir. Yayımlanmış çalışmalar incelendiğinde, aslında bu konuda yapılmış tüm çalışmalarda da hemen hemen aynı konu başlıkları belirlendiği görülmektedir. Bu çalışma dâhil alan yazınındaki sınıflama çalışmaları arasındaki fark, özellik-genellik durumudur. Yani kimi araştırmacılar daha genel konu başlıkları belirleyip çalışmaları daha geniş bir yelpazede ele almışken kimi araştırmacılar daha özel konu başlıkları belirlemiştir. Demir ve Özdemir (2017) çalışmasında, dil becerileri, görsel-işitsel yöntem, dil bilgisi, kitap inceleme-karşılaştırma, motivasyon-kaygı-ihitiyaç analizi, teknoloji-bilişim, öğretmen-öğrenci görüşleri, yabancı dil olarak Türkçe öğretim programı-sorun-öneriler olmak üzere 8 içerik alanı belirlemiştir. Çiftçi ve Coşkun (2017) çalışmasında, dil bilgisi kullanımı ve öğretimi, sözlükler, dil becerilerinin kullanımı, söz varlığı ve sözcük öğretimi, yöntem-teknik-yaklaşımlar, sınavlara hazırlık ve soru kitapları, ders kitabı incelemesi, edebi ürünlerin kullanımı, eğitim ortamı ve materyal kullanımı, dil ve kültür unsurlarının kullanımı, karşılaştırmalar, yaşanan sorunlar ve güçlükler, ölçme ve değerlendirme çalışmaları, diğer olmak üzere 14 içerik alanı belirlemiştir. Bu çalışma kapsamında yapılan içerik alanlarına göre sınıflandırma çalışması, bilimsel çalışmaların içerik alanlarına göre sınıflandırılmasına yönelik yapılmış yukarıda belirtilen çalışmalarla benzer ve bu çalışmaları destekler niteliktedir.

Bu çalışma sonucunda, tüm bilimsel çalışmalar incelendiğinde YTÖ derslerinin etkililiğini artırmaya yönelik yararlanılan her türlü araç gereci kapsayan materyal geliştirme konusunun (182 çalışma) diğer içerik alanlarından daha fazla ele alındığı tespit edilmiştir. Birden fazla dil becerisini kapsayanlar (23 çalışma) konusunda hazırlanmış çalışmaların, tespit edilen diğer içerik alanlarına nazaran sayısal bakımdan az olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmanın sayısal verilerinden hareketle, alan yazınında diğer konu başlıklarına nazaran az olduğu tespit edilen temel dil becerilerini bir arada ele alan çalışmalara ağırlık verilebilir.

Tespit edilen doktora tezlerinin içerik alanları incelendiğinde yazma becerisi (10 çalışma) konusunda çalışmaların yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Yazma becerisine yönelik çalışmaların fazlalığı, yazma becerisinin öğrencilerde diğer becerilere göre daha kolay gözlemlenebilir olmasıyla açıklanabilir. YTÖ'nün kültürel boyutu (1 çalışma) ve YTÖ'de karşılaşılan sorunlar (1 çalışma) konularında hazırlanmış çalışmaların diğer içerik alanlarına nazaran sayısal bakımdan az olduğu tespit edilmiştir. YTÖ'nün kültürel boyutu ve YTÖ'de karşılaşılan sorunlar konularında doktora tezi çalışmasının azlığı alan yazınında önemli bir boşluktur. Bu konularda doktora tezi düzeyinde çalışmalara ağırlık verilebilir.

Yüksek lisans tezlerinin içerik alanları incelendiğinde dil bilgisi (58 çalışma) konusunda çalışmaların yoğunlaştığı tespit edilmiştir. YTÖ'nün öğretici (5 çalışma) boyutu konusunda hazırlanmış çalışmaların diğer içerik alanlarına nazaran sayısal bakımdan daha az olduğu tespit edilmiştir. Dil bilgisi adı altında Türkçenin seslerden cümlelere kadar bütün dil birliklerini, onların anlam ve görevlerini inceleyen çalışmaların yüksek lisans tezi düzeyinde fazlalığı alanın gelişimi açısından önemlidir. Yabancılar Türkçe öğreticilerine yönelik yüksek lisans tezi çalışmasının azlığı alan yazınında önemli bir boşluktur. Bu konuda yüksek lisans tezi düzeyinde çalışmalara ağırlık verilebilir. Makalelerin içerik alanları incelendiğinde YTÖ'de karşılaşılan sorunlar (85 çalışma) konusunda çalışmaların yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Birden fazla dil becerisini kapsayanlar (6 çalışma) konusunda hazırlanmış çalışmaların diğer içerik alanlarına nazaran sayısal bakımdan daha az olduğu tespit edilmiştir. YTÖ konusunda yaşanan sorunları ele alan çalışmalar -aslında bir nevi- alanın röntgenini çekmekte, araştırmacıların soruna doğru teşhis koymasına yardımcı olmaktadır. Araştırmacılar tespit edilen bu sorunları gidermeye yönelik çalışmalar yapabilir. Temel dil becerilerine

yönelik toplamda 84 makale yayımlanmış olmasına rağmen dil becerilerini bir arada ele alan çalışmaların azlığı alan yazınında önemli bir boşluktur. Bu boşluğu gidermeye yönelik çalışmalar yapılabilir.

Sözlü bildirilerin içerik alanları incelendiğinde materyal geliştirme (31 çalışma) konusunda çalışmaların yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Birden fazla dil becerisini kapsayanlar konusunda ise herhangi bir çalışma tespit edilememiştir. Temel dil becerilerine yönelik toplamda 46 sözlü bildiri yayımlanmış olmasına rağmen dil becerilerini bir arada ele alan çalışmaların azlığı alan yazınında önemli bir boşluktur. Bu boşluğu gidermeye yönelik çalışmalar yapılabilir.

Tam metin bildirilerin içerik alanları incelendiğinde strateji, yöntem, teknik ve yaklaşımlar (25 çalışma) ve YTÖ'nün kültürel boyutu (25 çalışma) konularında çalışmaların yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Okuma becerisi (2 çalışma) ve birden fazla dil becerisini kapsayanlar (2 çalışma) konularında hazırlanmış çalışmaların sayısının diğer içerik alanlarından az olduğu tespit edilmiştir. Dil öğretiminde önemli olan, amaca ulaştıracak doğru yöntemin seçilmesidir. Bu nedenle strateji – yöntem – teknik- yaklaşımlar konusunda yayımlanmış çalışmalar alan yazını açısından önemlidir.

Araştırmalar sonucunda alan yazınında bu çalışmayla karşılaştırılabilecek tez, makale, bildiri düzeylerinde analiz çalışmasına rastlanamamıştır. Bu nedenle, çalışma kapsamında analizi yapılan doktora tezlerinden bazıları örnek olarak karşılaştırmalı ele alınmıştır. Bülbül (2015), okuma becerisine yönelik hazırladığı çalışmasında tamamlayıcı ölçme değerlendirme tekniklerinden olan kavram haritaları aracılığıyla öğrencilerin okuma becerilerini geliştirmeyi amaçlamıştır. Çalışmasını C1 düzeyinde Türkçe öğrenim gören öğrencilerle yürütmüştür. Araştırma sonucunda derslerde kavram haritalarından yararlanmanın, öğrencilerin okuduğunu anlama becerilerini geliştirdiğini ortaya koymuştur. Ekmekçi (2017), Türkçe öğretim merkezlerinden mezun olan öğrencilerin okuma ve yazma becerilerini geliştirmeye yönelik hazırladığı çalışmasında, öğrencilerin akademik dil ihtiyaçlarını belirlemeyi ve tespit ettiği ihtiyaçlar doğrultusunda çözüm önerileri getirmeyi amaçlamıştır. Bu amaca yönelik olarak, akademik okuryazarlık öğretim süreci öğrenme alanları ve kazanımları belirlemiş, bunların öğrencilerin akademik başarıları için önemli olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bakır (2015), çalışmasında DİAOBM'nin C1 düzeyi kazanımlarını dikkate alarak C1 seviyesinde Türkçe öğrenim gören öğrencilerin yazma becerisi yeterliklerini incelemiştir. Yeterlik seviyelerini ölçmek için yazılı anlatım çalışması yaptırmıştır. Yazılı anlatımlarındaki sesbilim, biçimbilim, cümle düzeyi yazım ve noktalama yanlışlarını tespit etmiştir.

Çalışma kapsamında analiz edilen doktora tezlerinin DİAOBM'nin benimsediği modern yabancı dil öğretim amacına, dil öğretiminde öğrenci ve öğreticiye bakış açısına, ölçme ve değerlendirme anlayışına uygun hazırlandığı tespit edilmiştir. Günümüz modern dil öğretim anlayışının somut hâlini yansıtan DİAOBM'ye diğer ülkelerin dil öğretiminde verdikleri önem de göz önünde bulundurulduğunda, YTÖ alanında hazırlanacak tüm bilimsel çalışmalar DİAOBM'nin dil öğretim anlayışı doğrultusunda hazırlanabilir.

Bu çalışma kapsamında belirlenen içerik alanlarının haricinde başka içerik alanları da tespit edilerek (örneğin Türk soylulara Türkiye Türkçesi öğretimi, iki dilli Türk çocuklarına Türkçe öğretimi, yabancılarla Türkçe öğretimi) daha farklı sınıflandırma çalışmaları yapılabilir.

Teknolojinin eğitimdeki ağırlığının gün geçtikçe arttığı göz önünde bulundurulduğunda, YTÖ konusunda yapılacak çalışmalar teknoloji eksenli hazırlanabilir.

Araştırma kapsamında bilimsel çalışmalar ayrı ayrı değil de bir bütün olarak ele alındığında dört temel dil becerisi arasında en az çalışmanın dinleme becerisi (42 çalışma), en fazla çalışmanın yazma becerisi (83 çalışma) konusunda hazırlandığı tespit edilmiştir. Diğer temel dil becerilerine nazaran dinleme becerisine yönelik çalışmaların azlığı, dinleme becerisinin diğer becerilere göre daha zor ölçülebilir olmasıyla açıklanabilir. Alan yazınında dinleme becerisine yönelik bu çalışmayla ortaya konan eksiklikten hareketle araştırmacılar, araştırmalarının yönünü bu beceriye yoğunlaştırabilirler.

Kaynakça

- Bakır, S. (2015). *Yabancı uyruklu öğrencilerin öğrenme yaklaşımlarının, yazma becerisi öz yeterliklerinin ve Türkçe yazma becerilerinin incelenmesi.* (Yayımlanmamış doktora tezi). Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Erzurum
- Bülbül, F. (2015). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde okuduğunu anlama becerisinin kavram haritası aracılığıyla geliştirilmesi: Bir eylem araştırması.* (Yayımlanmamış doktora tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Çanakkale

- Çiftçi, Ö., & Coşkun, H. (2017). Yabancılara Türkçe öğretimi alanında yapılan çalışmaların farklı değişkenlere göre tasnifi. *International Journal of Languages Education and Teaching*, 17, 205 - 214. <http://ijla.net/DergiTamDetay.aspx?ID=3625&Detay=Ozet> adresinden 25.10.2018 tarihinde alınmıştır.
- Demir, K., & Özdemir, A. (2017). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanındaki bilimsel makalelere bakış. *Turkish Studies*. 12(14), 105 - 120. DOI:10.7827/TurkishStudies.11713
- Demirel, Ö. (2016). *Yabancı dil öğretimi* (9. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Ekmekçi, V. (2017). *Yabancılara Türkçe öğretiminde akademik okuryazarlık öğretimine yönelik bir eylem araştırması*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Kayseri
- Erdem, İ. (2009). Yabancılara Türkçe öğretimiyle ilgili bir kaynakça denemesi. *Turkish Studies*. 4(3), 888-938. DOI:10.7827/TurkishStudies.709
- Göçer, A., Çaylı, C., & Çavuş, S. (2016). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimiyle ilgili kaynakça denemelerine kesitsel bir katkı: 2013-2015 yılları. *Uluslararası Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Dergisi*. 1(1), 19 - 84. <https://www.academia.edu/25047915> adresinden 25.10.2018 tarihinde alınmıştır.
- Kahriman, R., Dağtaş, A., Çapoğlu, E., & Ateşal, Z. (2013). Yabancılara Türkçe öğretimi kaynakçası. *Türk Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*. 1(1), 80 - 132. <https://www.academia.edu/4703725> adresinden 25.10.2018 tarihinde alınmıştır.
- Kaplan, T. (2018). *Yabancılara Türkçe öğretiminde otantik yazma çalışmalarının öğrencilerin yazma becerisi ve tutumuna etkisi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Sakarya
- Kaya, İ. (2019). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde iletişimsel yaklaşımın A1-A2 seviyesinde konuşma becerisinde kullanılması*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Kayseri
- Kılıçarslan, R. (2014). *Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde drama yönteminin konuşma becerisine etkisi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Çanakkale
- Korkmaz, C. B. (2018). *Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde kullanılan dinleme metinlerinin incelenmesi ve değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara
- MEB Çeviri Komisyonu. (2009). *Diller için Avrupa ortak başvuru metni öğrenme - öğretme - değerlendirme*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları.
- Özaltun, H. (2018). *Yabancılara Türkçe öğretiminde sesli metinlerin dinlenebilirlik açısından tanımlanması ve sınıflandırılması*. (Yayımlanmamış doktora tezi). İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Malatya
- Yıldırım, M. (2018). *Yabancılara Türkçe öğretiminde yazma gelişim dosyası uygulaması*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara